JYX JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Martikainen, Minna

Title: Inkeriläisten paluumuutto ja kielitutkinto sen osana

Year: 2020

Version: Published version

Copyright: © Kieliverkosto ja kirjoittaja, 2020

Rights: CC BY 4.0

Rights url: https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/

Please cite the original version:

Martikainen, M. (2020). Inkeriläisten paluumuutto ja kielitutkinto sen osana. Kieli, koulutus ja yhteiskunta, 11(1). https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-helmikuu-2020/inkerilaisten-paluumuutto-ja-kielitutkinto-sen-osana

Kieliverkosto (https://www.kieliverkosto.fi/fi)

Inkeriläisten paluumuutto ja kielitutkinto sen osana

Tässä artikkelissa tarkastellaan inkeriläisten paluumuuttoa heille räätälöidyn kielitutkinnon näkökulmasta. Artikkeli pohjautuu joulukuussa 2019 tarkastettuun väitöskirjaani, jossa analysoin vuosina 2003–2016 käytössä olleelle inkeriläisten kielitutkinnolle asetettuja tavoitteita, tutkinnon vaikutuksia suomen kielen opetukseen ja opiskeluun sekä paluumuuttoprosessia mediassa. Tutkimus valottaa eri näkökulmia kielitutkinnon syntyä edeltävästä keskustelusta. Aineisto osoittaa, että kielenoppijat suhtautuivat kielitutkintoon myönteisesti. Tutkinnon vaikutukset opetukseen ja oppimiseen (washback) olivat pääosin toivottuja. Paluumuuton päättövaiheen mediateksteissä vuosina 2015–2017 Suomessa asuvat inkeriläiset representoidaan elinoloihinsa tyytyväisinä, vaikka esille nousevat myös paluumuuton haasteet.

Julkaistu: 11. helmikuuta 2020 | Kirjoittanut: Minna Martikainen

Viimeisen viidenkymmenen vuoden aikana eri puolille suuntautuneet muuttoaallot ovat jälleen voimistuneet yhtäältä matkustus- ja viestintäyhteyksien kehittymisen myötä, toisaalta lähtöalueiden työntävien ja kohdealueen vetävien tekijöiden vuoksi (muuttoliikkeistä mm. ALTE 2016, Saville 2013). Inkeriläisten muutto entisen Neuvostoliiton alueilta Suomeen on ollut historiassa aivan oma lukunsa.

Inkeriläisten paluumuutto käynnistyi vuonna 1990, kun tuolloinen tasavallan presidentti Mauno Koivisto totesi, että inkeriläiset ovat suomalaisia, ”joihin kyllä soveltuvat nämä takaisinmuuttajan kriteerit” (Yle 1990). Takaisinmuuttajilla hän viittasi niihin ulkosuomalaisiin, jotka asuivat pääosin Ruotsista, Yhdysvalloissa ja Kanadassa (esim. Sisäministeriö 2020). Inkeriläiset ovat olleet oma erityinen ryhmänsä monesta syystä. Ensinnäkin heidän muuttonsa Suomeen pohjautui etnisyyteen, johon presidentti Koivistokin lausunnossaan viittasi. Erityistä oli myös se, että inkeriläisten muuttoa Suomeen edelsi systemaattinen

paluumuuttovalmennus, jota järjestettiin Suomen lähialueilla Virossa ja Venäjällä 1990-luvun alusta alkaen. Paluumuuttovalmennus päättyi keväällä 2016 kuten myös kielitutkinnon järjestäminen.

Inkeriläiset ovat olleet myös ainoa väestöryhmä, jonka suomen kielen taitoa on testattu jo ennen maahantulovaihetta, ennen Suomeen saapumista ja oleskeluluvan saamista. Muilta maahanmuuttajaryhmiltä suomen kielen hallintaa edellytetään nykyäänkin vasta kansalaisuutta hakiessa. Inkeriläisten kielitaitovaatimus kirjattiin lakiin vuonna 2003 (Laki ulkomaalaislain muuttamisesta 2003). Yhtäältä inkeriläiset toivotettiin tervetulleeksi ja heidän paluumuuttoaan tuettiin valmennuksen avulla, toisaalta heidän Suomeen tulolleen asetettiin muita tarkempi seula kielitaidon osalta.

Kielitutkintoa perusteltiin menneellä ja tulevalla

Inkeriläisten paluumuutosta keskusteltiin mediassa vilkkaasti 1990-luvun lopulla, kun tuhannet inkeriläiset olivat jo muuttaneet Suomeen ja huomio kiinnittyi paluumuuttoon liittyviin vaikeuksiin ja ongelmiin. Keskustelua käytiin myös eduskunnan täysistunnoissa, ja istuntojen pöytäkirjat yhdessä media-aineiston kanssa olivat ensimmäisen osatutkimuksen aineistoa (Martikainen 2016). Koko tutkimuksen aineisto on nähtävissä kuviossa 1. Ratkaisua paluumuuttajien kohtaamiin ongelmiin haettiin luomalla kielitutkintojärjestelmä, joka oli edellytys oleskeluluvan saamiseksi paluumuuttostatuksella.

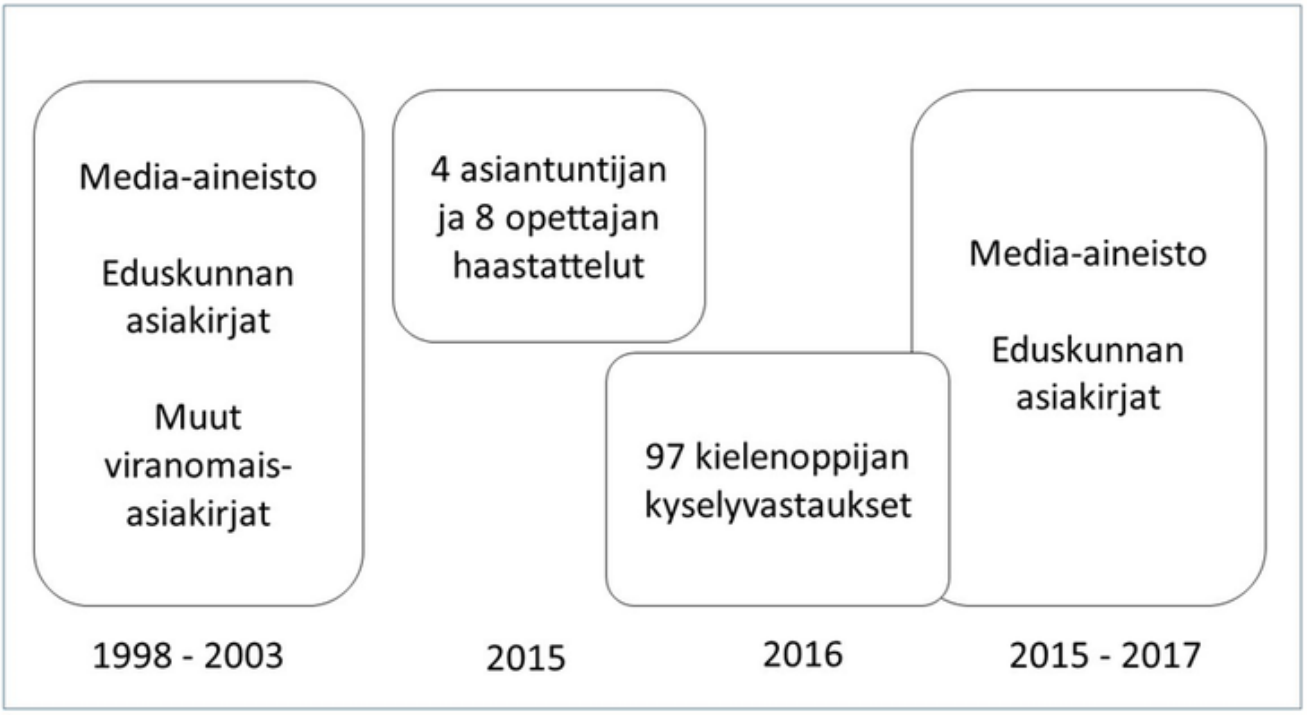

Kuvio 1. Tutkimuksen kokonaisaineisto (Martikainen 2019: 33)

Perustelut pohjautuivat niin historiaan kuin tulevaisuuteen. Suomen kielen taito nähtiin osoituksena siitä, että yhteys Suomeen ja suomalaisuuteen on säilynyt. Toisaalta kielitaidon ajateltiin edistävän Suomeen kotoutumista. Kielitaidon omaksumista pidettiin motivaation mittarina, ja kielitaitoa testaamalla pyrittiin myös kehittämään ja vahvistamaan paluumuuttovalmennuksen asemaa ja sen tavoitteiden toteutumista. (Martikainen 2016.)

Tutkinto selkeytti opetusta ja opiskelua

Oliko tutkinnolla sellaisia seurauksia, joita sillä tavoiteltiin ja jotka ylipäätään olisivat hyviä ja toivottuja? Tämän tutkimusnäkökulman myötä perehdyin kansainvälisten, lähinnä englannin kielen taitoa testaavien kielitutkintojen arviointitutkimuksiin, tärkeimpänä TOEFL-tutkinto (katsaus tutkimuksiin Wall 2005, Cheng 2014, erityisesti puhetaidon osalta Plough 2018). Monissa maissa arviointijärjestelmän uudistamista on käytetty keinona kehittää opetusta ja oppimista (mm. Alderson & Wall 1993 Sri Lankassa; Burrows 2004 Australiassa; Cheng 2004 Hong Kongissa ja Qi 2004 Kiinassa). Inkeriläisten kielitutkinto on kansainvälisesti suoritusmääriensä puolesta pieni tutkinto, mutta sen perusteet pohjautuivat laajasti hyväksyttyyn eurooppalaiseen kielitaidon viitekehykseen (Hildén & Takala 2007). Siihen liittyi ajatus viestinnällisestä kielitaidosta eli siitä, että käytämme kieltä eri tarkoituksiin. Kielitutkinnon perusteiden mukaan oikeakielisyyttä tärkeämpää on ymmärrettävyys ja sujuvuus. (Työministeriö 2003.)

Suomeen muuttoa suunnitelleet inkeriläiset osallistuvat yhden lukuvuoden kestävään valmennukseen, jossa pääpaino oli suomen kielen opetuksessa. Opetusta järjestettiin pääasiassa kahtena iltana viikossa (Mielonen 2014; 2015), ja opettajat olivat paikallisia. Kielitutkinnon vaikutuksia selvittääkseni haastattelin kaikki kahdeksan opettajaa, jotka toimivat paluumuuttovalmennuksessa syksyllä 2015 Pietarissa ja Petroskoissa. Teetin myös kyselyn kaikilla niillä, jotka osallistuivat paluumuuttovalmennukseen tuona viimeisenä lukuvuonna.

Kielitutkinnon käyttöönotto vaikutti opetukseen onnistuneesti. Tutkinnon myötä opetuksessa painottui suullisen viestinnän taito, joka myös kielitutkinnon perusteissa korostui ja jota kielitutkintoa valmistelleet asiantuntijat toivoivat. Haastattelujen perusteella tutkinnon vaikutus opetuksen sisältöön ja menetelmiin oli voimakas: oppitunneilla harjoiteltiin käytännön puhetilanteita ja keskityttiin muutenkin niihin asioihin, jotka ovat kielenoppimisen alkuvaiheessa tärkeitä. Opettajat kertoivat, että tutkinnon olemassaolo toi selkeyttä opetuksen suunnitteluun ja antoi heille varmuutta siihen, mikä on oleellista ja mitä täytyy opettaa. (Martikainen 2017a.)

Mitä tutkinto sitten merkitsi kielenoppijoiden kannalta? Oli ilmeistä, että se aiheutti jännitystä ja stressiä, sillä sen suorittaminen oli yksi edellytys Suomen oleskeluluvan saamiselle. Kyseessä oli todellinen *high stakes* -tutkinto, eli tutkinnolla oli merkittäviä vaikutuksia suorittajien elämään, ja kaikki eivät sitä läpäisseet (ks. taulukko 1). Hyväksyttyjen tutkintosuoritusten määrä vaihteli vuosien aikana 68–91 prosentin välillä.

Taulukko 1. Tutkinnon hyväksyttyjen suoritusten lukumäärän kehitys vuosina 2003–2016 (Maahanmuuttovirasto 2015; 2016)

	Tutkinto-suorituksia	**Hyväksyttyjä suorituksia**	**Hyväksyttyjä suorituksia %**
2003	50	34	68,0
2004	306	211	68,9
2005	328	251	76,5
2006	491	391	79,6
2007	433	356	82,2
2008	428	320	74,8
2009	405	318	78,5
2010	552	436	78,9
2011	703	565	80,4
2012	694	588	84,7
2013	391	356	91,3
2014	254	221	86,6
2015	191	173	90,6
2016	250	197	78,5
Yhteensä	5476	4419	

Toisaalta tutkinnosta suoriutuminen oli yksi harvoista paluumuuttoprosessiin liittyvistä asioista, joihin paluumuuttaja saattoi itse vaikuttaa. Tulokset osoittavat, että kielenoppijat suhtautuivat kielitutkintoon myönteisesti. He pitivät kielitutkintoa luotettavana tapana mitata kielitaitoa, ja tutkintoon valmistautuminen oli aktivoinut kyselyyn vastanneita opiskelemaan kieltä, mitä he arvelivat jatkavansa myös kielitutkinnon suorittamisen jälkeen. Kielitutkintoajankohdan lähestyminen koettiin kyllä stressaavana, mutta stressaavuus ei ollut siirtynyt opetukseen vaan opiskeluilmapiiriä pidettiin hyvänä. (Martikainen 2017b.)

Monen kulttuurin inkeriläisiä

Lopuksi tarkastelin sitä, miten paluumuuttoprosessia arvioidaan mediassa paluumuuton päättyessä. Halusin selvittää erityisesti sitä, onko kielitutkinnon suorittaminen ja suomen kielen taito parantanut inkeriläisten kotoutumista Suomeen. Pyrin saamaan samankaltaisen

aineiston kuin mitä paluumuuton alkuvaiheen tarkastelussa käytin, mutta aineisto muodostui erilaiseksi. Paluumuuton alkuvaiheessa, kun inkeriläisiin liittyvää lainsäädäntöä muutettiin ja kielitutkinto oli työn alla, keskustelu eduskunnassa oli vilkasta ja mainintoja inkeriläisistä ja kielitaidosta oli runsaasti. Vuonna 2015 inkeriläisistä ei keskusteltu eduskunnassa enää lainkaan.

Vuosien 2015–2017 mediatekstien mukaan inkeriläiset ovat kotoutuneet hyvin; kielitaito ja identiteetti kiinnittävät heidät Suomeen. Mediassa haastateltujen tutkijoiden puheessa luodaan myös kriittisempiä kuvia: osa inkeriläisistä on jäänyt kahden kulttuurin, venäläisen ja suomalaisen väliin, kaikkien työllisyystilanne ei ole kohentunut Suomessa olon aikana ja joillakin kielitaito on kehittynyt heikosti, mikä häiritsee kotoutumista (aiheesta myös Mähönen & Yijälä 2016). Aineistossa paluumuuttoa perusteltiin edelleen suomalaisuudella ja suomalaisilla juurilla, mutta puhuttiin myös elämänlaadun paranemisesta. Muutosta paluumuuton alkuvuosista päätösvaiheeseen oli siinä, että median luoma kuva monipuolistui, kun paluumuuttoa käsittelevissä teksteissä kertojina oli entistä enemmän inkeriläisiä monikulttuurisina ja identiteetiltään monipuolisina paluumuuttajina. Merkittävää oli myös se, että kielitaidon vaatimista ei arvioitu eikä kommentoitu lainkaan. (Martikainen 2018.)

Kielitutkinto pedagogisena innovaationa

Yksi näkökulma inkeriläisten kielitutkintoon on tarkastella sitä pedagogisena innovaationa, jolla pyritään kehittämään kielenopetusta ja oppimista (Henrichsen 1989). Tutkimustulosteni valossa uudistus on onnistunut, ja sillä on saavutettu ne tavoitteet, jotka sille tutkintojärjestelmää luotaessa asetettiin. Yhtenä syynä onnistumiselle on se, että tutkinto on ollut asianmukainen, ammattimaisesti järjestetty ja kansainväliset laatukriteerit täyttävä. Onnistumisen edellytyksenä eivät kuitenkaan ole yksistään tutkinnon ominaisuudet vaan tutkintoprosessi kokonaisuutena: tutkinnon käyttöönotto on perusteltu, ja tutkinnon sisällöstä, rakenteesta ja käytännön järjestelyistä on tiedotettu riittävän hyvin kaikille asianosaisille. (Martikainen 2019.) Tiedotusta on tehty valmennuksen lisäksi ulkomaanedustustoissa, jotka muutenkin tiedottivat paluumuuton prosesseista, ja Maahanmuuttoviraston verkkosivuilla. Toimiminen opettajana paluumuuttovalmennuksessa tarjosi opettajille työtä, täydennyskoulutusta ja sitä kautta yhteyksiä suomalaiseen koulutusjärjestelmään. Kielitutkintoon liittyvää toiminnallista kielikäsitystä tuotiin opettajien tietoisuuteen ja opetuskäytänteisiin opettajien täydennyskoulutuksen kautta.

Tutkintotulosten käyttämisellä on merkityksensä siihen, millaisen aseman kielitutkinto saa. Inkeriläisten tutkintoa organisoi ja tuloksia käytti yksi sama viranomainen, Maahanmuuttovirasto. Tutkintosuoritusten arviointi oli kuitenkin riippumatonta: kielitutkinnossa arvioitiin vain kielitaitoa, ja tätä tulosta käytettiin osana oleskelulupaa koskevassa päätöksenteossa. Se, että kielitutkintoa käytettiin inkeriläisten paluumuutossa jonkinlaisena portinvartijana, oli ratkaisu, johon päädyttiin vilkkaan julkisen keskustelun ja lainsäädäntömuutosten kautta. Myös monissa muissa Euroopan maissa päädyttiin 2000-luvun

alussa kiristämään maahan tulevien kielitaitovaatimuksia, ja tämä herätti monella taholla kritiikkiä (maahanmuuttoon liittyvistä kielitaitovaatimuksista mm. Saville 2013; Van Avermaet & Pulinx 2013: 380–381; ALTE 2016: 9–13). Tutkimukseni osoitti, että tutkinnolla voi olla merkittäviä toivottuja vaikutuksia silloin, kun se toteutetaan yhdessä muiden, sitä tukevien toimien kanssa. Inkeriläisten kielitutkinnon tärkein yhteiskunnallinen merkitys on ollut siinä, että sen avulla pystyttiin oikeudenmukaisella ja luotettavalla tavalla todentamaan kielitaito maahanmuuton yhtenä edellytyksenä.

Minna Martikainen työskentelee suomen kielen lehtorina Tampereen seudun ammattiopistossa. Martikaisen väitöskirja Inkeriläisten paluumuutto – suomalaisuutta, kielitaitoa ja kielitutkintoa tarkastettiin Jyväskylän yliopistossa 9.11.2019.

Lähteet

Alderson, J. C. & D. Wall 1993. Does washback exist? Applied Linguistics 14, 115–129.

ALTE 2016 = Kielitestin avulla osalliseksi, integroituneeksi ja kansalaiseksi. Opas päätöksenteon tueksi. Association of Language Testers in Europe.

Burrows, C. 2004. Washback in classroom-based assessment: A study of the washback effect in the Australian adult migrant English program. Teoksessa Cheng, L. & Y. Watanabe (toim.) Washback in language testing. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum, 113–128.

Cheng, L. 2004. The washback effect of a public examination change on teachers' perceptions toward their classroom teaching. Teoksessa C. Liying, Y. Watanabe & A. Curtis (toim.) Washback in language testing. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum, 147–170.

Cheng, L. 2014. Consequences, impact and washback. Teoksessa Anthony Kunnan (toim.) The Companion to Language Assessment. New York: John Wiley & Sons, Inc., 2479–2494.

Henrichsen, L. E. 1989. Diffusion of innovations in English language teaching: The ELEC Effort in Japan, 1956–1968. Greenwood Press, New York.

Hildén, R. & S. Takala 2007. Relating descriptors of the Finnish school scale to the CEF overall scales for communicative activities. Teoksessa A. Koskensalo, J. Smeds, P. Kaikkonen & V. Kohonen (toim.) Foreign languages and multicultural perspective in the European context. Münster: LIT Verlag, 291–300.

Laki ulkomaalaislain muuttamisesta 2003.

Maahanmuuttovirasto 2015. Raportti inkerinsuomalaisten paluumuuttajien kielitutkinnoista vuosilta 2003–2014. Julkaisematon raportti.

Maahanmuuttovirasto 2016. Raportti inkerinsuomalaisten paluumuuttajien kielitutkinnoista vuosilta 2005–2016. Julkaisematon raportti.

Martikainen, M. 2016. Inkeriläisten paluumuuttajien kielitutkinnon synty keskustelussa. A. Huhta, R. Hildén (toim.) AFinLAe: Kielitaidon arviointitutkimus 2000-luvun Suomessa. AFinLA-e. Soveltavan kielitieteen yhdistyksen tutkimuksia 2016 / n:o 9, 44–67.

Martikainen, M. 2017a. Kielitutkinto ohjaa opetusta ja kannustaa opiskeluun. Puhe ja kieli 37 (3), 165–179.

Martikainen, M. 2017b. Kielitutkinto porttina Suomeen ja astinkivenä suomen kieleen. A. Kaivapalu (toim.) Lähivertailuja 2017, 182–211.

Martikainen, M. 2018. Inkeriläiset ja heidän suomen taitonsa mediassa. L. Lehti, P. Peltonen, S. Routarinne, V. Vaakanainen, V. Virsu (toim.) Uusia lukutaitoja rakentamassa. AFinLAn vuosikirja. Suomen soveltavan kielitieteen yhdistyksen julkaisuja n:o 76, 96–114.

Martikainen, M. 2019. Inkeriläisten paluumuutto – suomalaisuutta, suomen kieltä ja kielitutkintoa. JYU Dissertations 143. https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/65968 (https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/65968)

Mielonen, R. 2014. Inkerinsuomalaisten paluumuuttovalmennuskoulutus. Lukuvuosi 2013–2014 Pietarissa, Hatsinassa ja Petroskoissa. Loppuraportti. Etelä-Kymenlaakson ammattiopisto. Julkaisematon raportti.

Mielonen, R. 2015. Haastattelu paluumuuttovalmennuksen järjestelyistä 15.7.2015.

Mähönen, T. & A. Yijälä 2016. Inkeriläisten paluumuuttajien kotoutuminen Suomeen. Tutkimuskatsauksia 7/2016. Helsinki: Helsingin kaupungin Tietokeskus.

Plough, I 2018. Revisiting the speaking construct: The question of interactional competence. Language Testing 35(3) 325–329.

Qi, L. 2004. Has a high-stakes test produced the intended changes? Teoksessa L. Cheng & Y. Watanabe (toim.) Washback in language testing. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum, 171–190.

Saville, N. 2013. Language testing and immigration. Teoksessa C. A. Chapelle (toim.) The Encyclopedia of Applied Linguistics. Hoboken, New Jersey: Wiley.

Sisäministeriö 2020. Ulkosuomalaiset. https://intermin.fi/maahanmuutto/ulkosuomalaiset.

Työministeriö 2003. Inkerinsuomalaisten paluumuuttajien kielitestin perusteet. Helsinki: Työministeriö.

Van Avermaet, P. & R. Pulinx 2013. Language testing for immigration to Europe. The Companion to Language Assessment. New York: John Wiley & Sons, Inc., 376–389.

Wall, D. 2005. The impact of high-stakes examinations on classroom teaching. Cambridge: UCLES/Cambridge University Press.

Yle 1990. Presidentti Koiviston kommentti inkeriläisistä. Ajankohtainen kakkonen 10.4.1990.

Artikkeliin viittaaminen

Martikainen, M. (2020). Inkeriläisten paluumuutto ja kielitutkinto sen osana. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 11(1). Saatavilla: https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-helmikuu-2020/inkerilaisten-paluumuutto-ja-kielitutkinto-sen-osana (https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-helmikuu-2020/inkerilaisten-paluumuutto-ja-kielitutkinto-sen-osana)